

dat deze dienst der engelen geen dienst als van machinale knechten is, maar veel meer de dienst van hooge, goddelijke ambtenaren, die met eigen besef op onze noden ingaan, en ze zelve op het hart dragen. Vandaar dat de engelen dan ook gezegd worden voor de menschen te bidden. In Zach. 1:12 is het een uitgezonden engel die voor Jeruzalem bidt, dat God zich over de heilige stad mocht ontfermen. En in Openb. 8:2 en 3 is het een engel die de geboden der heiligen voor God draagt. Al is het toch zoo, dat in Zach. 1:12 de engel des Heeren bidt, en men dit bidden alzoo in de voorbede van Messias kan doen invloeden, toch blijkt uit hun juichen, als er een zondenaar bekeerd wordt, genoegzaam, dat ze allerminst werkelijk dienen, maar met hun hart er bij zijn, en de noden van Gods uitverkorenen zelf in hun geestelijk besef opnemen.

Voeg hier nu in de laatste plaats nog bij de zoo verrassende uitspraak van Jezus in Luk. 16:22, dat de arme Lazarus, toen hij stierf, van de engelen Gods gedragen werd in Abrahams schoot, en ge kunt niet ontkomen aan de erkenning, dat de Heilige Schrift wel terdege een gestadige en tot het einde toe doorgaande, bemoeienis van Gods engelen, en dan natuurlijk van bepaalde engelen, met Gods uitverkorenen heeft. Immers Jezus vlecht dien trek in een gelijkenis, in wier voorstelling hij geheel vrij was. Hij vlecht er dien trek in, zonder dat iets er toe dwong. Te zeggen dat ook Lazarus stierf, ware op zich zelf voor het verhaal voldoende geweest. Maar zie, ons ter bemoeieniging en ter vertroosting ook in ons sterven, zegt de Heiland er nu geheel eigener beweging bij, dat de engelen Gods ook in ons sterven bij ons zijn, en na ons sterven, Gods uitverkorenen als in triomf ten hemel indragen. Niet natuurlijk alsof ze dan een zichtbare gestalte aannemen. Ze zijn en blijven geesten. Maar als geesten zijn ze dan toch in het sterven den geest van Gods kind nabij, komen hem tegemoet bij zijn ingang in het Vaderhuis, en voeren hem Gods hemel binnen.

Over den gewonen dienst der engelen bij Gods uitverkorenen kan alzoo moeilijk verschil van gevoelen bestaan; de Schrift spreekt hier duidelijk. Niet juist van een engel die apart voor u zou zijn, alsof de overige engelen u niet aangingen. Niet één engel haalt u bij uw sterven af, maar vele engelen. Niet één engel heeft gejuicht, toen ge u eindelijk bekeerd hebt, maar meerdere engelen. En evenmin kunnen we zeggen, dat de bepaalde engelen die ons bijstaan, altoos dezelfde engelen zijn. Daarin blijft God de Heere vrij. Hij kan bij u of bij mij altoos dezelfde engelen, Hij kan ook bij afwisseling, naar den aard van onze noden, andere engelen bezigen, mits het feit maar vaststa, en niet ontleend worde, dat God de Heere zijn genadewerkingen aan zijn uitverkorenen zoo inricht, dat de dienst zijner engelen, en dan natuurlijk van bepaald aangewezen, engelen hierbij voorkomt. In ons laatste artikel zal nog nader blijken, hoe dit in verband staat met den dienst dien Satans engelen ter onzer verleiding en verzoeking en om onze zielen te moorden als we uitgliden. Thans stippen we dit slechts aan. Er alleen nog aan toevoegende, hoe uiteraard deze dienst der engelen, zoowel op ons lichamelijke leven als op ons zielleven betrekking heeft. Al is en blijft toch de engel een geest, dit belet hem even weinig ook op ons lichaam in te werken, als onze ziel, omdat ze geest is, dewegte niet door den wil onze spieren en zenuwen zou kunnen beheerschen.

Komt men nu echter tot de laatste vraag, die vooral den laatsten tijd veel verhandeld is, of namelijk deze dienst der engelen zich uitsluitend tot de uitverkorenen bepaalt, en dus geen betrekking zou hebben op andere menschen, noch ook op de krachten en elementen der natuur, dan neigen we er sterk toe, om tegen deze uitsluitende voorstelling te kiezen, al geven we volgaarne toe, dat deze dienst der engelen alleen ten opzichte van Gods uitverkorenen, dit bepaalde en teedere karakter draagt. Niet dan zeer schuchterlijk spreken we ons hierover uit, overmits de Heilige Schrift dit vraagstuk niet bepaaldelijk aanroert, en toch is het op de Schrift alleen, dat onze kennis ten deze rust. Was toch de dienst der engelen uitsluitend tot de zaligden der uitverkorenen bepaald, dan zou het engelenheer, stel de mensch ware niet gevallen, geen dienst gehad hebben, en als eens de zaligden der uitverkorenen voltooid zal zijn, geen dienst meer hebben. En dit nu is ondenkbaar. Zulk een wereld van heilige wezens is niet in het leven geroepen zonder een heerlijke, altijd voortgaande levenstaak. Waar ten andere dit nog blijkt, dat de dienst der engelen bij Gods uitverkorenen uiteraard met het leven met andere menschen, en met hun leven in de natuur samenhangt. Ware alzoo de dienst der engelen van het leven der overige menschen en van het leven der natuur en der elementen afgesloten, zoo zouden ze ook hun dienst bij de uitverkorenen niet volbrengen kunnen. Op deze gronden staat het voor ons vast, dat de instrumentele dienst der engelen in het Voorzichthedenbestuur zich naar alle deelen der schepping uitstrekt, al vermieten we ons niet te zeggen, of dit, na afloop der schepping, alreerwogen en altoos zoo is, en veel maal nog om de wijze te bepalen, waarop deze instrumentele dienst der engelen plaats grijpt. Waar de Schrift zwijgt, zwijgen ook wij.

„Dienertwil werken, zal niet eeren.“

Want ook toen wij bij u waren, hebben wij u dit bevolen, dat, zoo iemand niet wil werken, hij ook niet eere.

— 2 Thess. 3:10.

Ledigheid, zegt een spreuk onder ons volk, ledigheid is des duivels oorkussen, en de vraag of ge uw tijd wel besteedt, is zoo weinig van

ondergeschikt belang, dat veeleer de Heilige Schrift telkens en telkens tegen de luiheid en vadsigheid en het niets uitvoeren te velde trekt. Het schoonst in de bekende teekening van den vadaigen nietsdoener: „Een weinig slapen, een weinig sluijmeren, een weinig handenvoeten, al nederliggende, zoo zal uw armoede u overkomen als een wandelaar, en uw gebrek als een gewapend man.“

„Mijn Vader,“ zoo riep de Christus uit, „werkt tot nu toe, en ik werk ook.“ Zoo is dus werken een trek in het Goddelijk Wezen. Een trek die dus ook in zijn Beeld uitkomt, en die ook in u, als naar den Beelde Gods geschapen, spreken moet.

In ernstigen zin werken,“ bezig, doende, werkzaam zijn, hoort bij het kindschap. Ook rusten, want Hij, uw God, die altoos werkt, rustte ten zevenden dage, en gunst ook u den zevenden dag uw dagelijkschen arbeid te staken; edoch onder de bijvoeging: „Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen.“

Alleen dus wie met eerbied zes dagen gearbeid heeft, en in die zes dagen al zijn arbeid volende, kan Sabbat vieren naar het gebod.

Wie zijn zes dagen niet werkt, en dan toch den Sabbat als zijn recht beschouwt, wist het gebod van den Sinai uit, en schuilt er een anders geschreven gebod voor onder.

Dat werken de roeping van alle creatuur is, leert God u in de plantenwereld, en in de dierenwereld.

„Ik ging voorbij den akker eens huiswaarts,“ zoo leest ge in Spreuk. 24:30, „en zie, hij was gansch opgeschoten van distelen, zijn gedaante was met netelen bekleet, en zijn steenen scheidsmuur afgebroken. Als ik dat zag, nam ik het ter harte, ik aanschouwde het en nam onderwijzing aan.“

Dit voor de plantenwereld, en wat aangaat de dierenwereld, kent ge zelf immers het bestraffend zeggen: „Ga tot de mieren en word wijs.“ Zoo dringt het Woord u op alle manier, om niet uw plichtsbesef en uw geloof tegen de beuzelucht en de loome neiging en het verspillen van uw tijd, als tegen een hoogst ernstige zonde, die uiterst gevaarlijk bovendien is, u te wapenen en in te gaan.

Uw tijd is niet van u. Niet gij, maar God schept den dag en den nacht. En het is zijn vrijmacht, die ze u toebeschikt. Zoo zijn uw uren Gods uren, uw dagen zijn dagen. Uren en dagen u met een van God daarvoor bepaald doel geschonken. En zoo ge die uren en dagen aan dit van God bepaalde doel onttrekt, en in ledigheid doorbrengt, ontrouwt ge ze aan Hem die over u te beschikken heeft.

Roof, diefstal, niet in overdrachtelijken zin, maar zeer eigenlijk.

Of wie kent het Time is money niet? De spreuk onzer jagende eeuw, die in haar jagen althans dit goede heeft, dat ze u in naam des Heeren toeroept, dat tijd geld is, dat tijd een waarde vertegenwoordigt, dat ook uw tijd een bezit aanduidt, en dat niet werken niet anders is, dan die waarde, dat bezit aan uw God onttelen.

Merk het dan ook op, hoe er bij de volken en onder de natien van Europa en Amerika te meerder gewerkt wordt, naarmate Gods ordinarie er nog te rijker invloed hebben. De macht van Gods Woord is veel uitgestrekt op het platland dan in de steden, veel machtiger in het noorden dan in het zuiden van Europa, en in verband hiermede vindt ge den straitslijpenden slaap nietsdoens veel meer in onze steden dan op onze dorpen, de niets uitvoerende vrouw in de steden wel, maar op het platland niet. En zoo ook wordt het *delic far niente*, het „zalige nietsdoen“, als ideaal in Italië en Spanje gemind, veel meer dan in het altijd bezigde Engeland, in Pruisen of in ons land, waar de macht van Gods Woord zooveel groter is. Ja, zelfs als ge het beiden met het verleden vergelijkt, gaat de regel door, dat de macht van Gods Woord tot werken prikkelt.

Lees het maar in de historie, hoe ook bij ons volk, toen in de zestiende eeuw Gods Woord er machtig werd, het werken een lust en vanzelfheid, het werken regel, het altoos bezig zijn vaste levensgewoonte werd.

On „moeder met de breikous“, moge onze eeuw lachen, en toch school er ongenueene kracht in dat nijvere heeld van de huisvrouw, die geen minuut verloren liet gaan, die zuinig op alles, maar vooral op haar tijd was; die in haar dochteren geen nietsdoen gedogde, maar ze steeds in de huishouding beghield; en haar dienstboden minder door veel knorren en bekliven dan door eigen voorbeeld en het voorbeeld harer dochteren, aan gestadig doorwerken wende.

Praktiek waren ook in de zestiende eeuw onze vrouwen, misschien niet minder dan nu. Maar zelfs onder het praten mocht de hand niet rusten. En het spraken en breien doen de meisjes van Leiden“ is een vaderlandsch spreekwoord, waar redelijke kracht uit spreekt.

Er is toen hard gewerkt in ons goede land. Meer en ijveriger gewerkt dan in enig land ter wereld. En de uitkomst was, dat deze Calvinistische grondtrek van het leven ons tot de meesters van Europa op elk gebied maakte, ons het goud op onze erve binnendroeg, en een huislijk en maatschappelijk leven schiep, juist door dat werken, tegen veel zonde en zedelijk gevaar, ook in de dagen der jeugd, bevallig.

Immers niet werken, niets doen en ledig neerzitten maakt en lichaam en ziel ongezond. Uw lichaam, want bezig zijn, de handen uit de mouwen steken, zich bewegen en altoos doende zijn, geeft aan het lichaam doorstraling, verfrist het bloed, bevordert de stofwisseling en bevordert gezonde voeding. Wie in menig gezin de juifer in het slet met de dienstboden in de gang vergelijkt, merkt dit onderscheid terstond.

Werken is *meditatie*, ledig zijn werkt als *gijf*. Erger nog, ook als gif voor de ziel. Juist als de ledigheid intreedt, begint de klappertucht, het zich bemoeien met een ander mans zaken, dat boze babbelen over buurvrouw links en buurvrouw rechts. Dat zich bezondigen aan achterlaten en lasten.

Als kinderen niets te doen hebben, voeren ze kwaad uit, zegt de volkswijsheid, en in welk huisgezin bleek dit niet?

Op later leeftijd brengt het in kwaad gezelschap. De luiard zoekt den luiard, omdat hij bij den bezigen man niet terecht kan. En hebben ze elkaar gevonden, dan zinnen ze beiden op niet veel goeds.

De ledigheid valt sociaal en herberg. Het niets doen doet belagen scheppen in sielbelovende bladen en boeken.

De ledigheid van de twee geslachten brengt ze in gevaarlijke aanraking en de „vreemde vrouw“ weet het wel, hoe ze met de beste knopen juist in den lediganger loert.

En dit alles *aan* niet anders, want het is op den akker van uw hart niet zoo als het op den akker van den heer is.

Werd er niet gewerkt, dan schieten er distelen en netelen op, en uw ziel wordt gewond en verdorven.

Wil dit nu zeggen, dat men in onze eeuw niet werkt?

O, Neen, ten deele zelfs werkt men in onze eeuw te hard, te gejaagd, te rusteloos, vaak met bedenkelijke overspanning.

Reeds onze kinderen worden op school overvoerd. Sommiger dagtaak onder onze werklieden loopt over de 14 uren. En onder alle standen vindt ge lieden die nooit rusten.

Alleen maar, men werkt, om van het werk af te zijn. Eerst totdat men zijn laatste examen doet zich halfdood werken, en dan voor altoos de studie er aan geven. En zoo ook bij bedrijf en beroep, enkele jaren sloven en slaven, alleen maar om zijn koefjes op het droge te krijgen, en dan in het zalig rentenieren zijn nietsdoend leven door te kruipen.

Doeh zoo is niet het werken naar de ordinarie Gods.

God gaf u het werk als hoorende bij uw aard, bij uw wezen, als bron van geluk na uw val in zonde, als voorbehoedmiddel tegen de zonde. Een medicijn ook tegen de zonde die reeds opkooft.

Wat God wil is dat ge het werk om het werk zult minnen. Dat ge er lust aan zult hebben. Dat het ledig zijn u tot een onmogelijkheid wordt. En dat ge dan alleen u gelukkig gevoelt, als ge een schoone dagtaak volend hebt.

Niet alleen zij moeten werken, die anders niet te eten zouden hebben, maar ook zij die geld volop bezitten.

Niemand mag ledig zijn, ook niet de aanzienlijke vrouw, en evenmin de man van vele goederen.

Allen saam moeten we werken zoolang het dag is.

En ook de ouden van dagen moeten bezig, altoos doende zijn, en geen dag laten voorbijgaan, dat er niets is uitgericht.

„Wie niet wil werken, zal ook niet eten.“ Die regel gaat nog door.

Niet wie niet *aan* werken, omdat hij zwak is, of ook wie geen werk vinden kan, maar zeer juist staat het er: „wie niet wil werken.“ En aan denken komt de spijze Gods niet toe.

Als uw kinderen niet werken willen, zult ge als vader en moeder hen in de bulk straffen. Alleen zoo ze werken willen, en het doen, hebt ge het recht, om hun in den naam uws Gods, de bete broods uit te deelen.

Dat is de eerste vermaning der Schrift.

En de tweede luidt aldus: „Omtrent u van een zeggelijken broeder, die niet werken wil, tekent hem, en vernemst u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.“

Wie zulke nietsdoende mannen of niets uitvoerende vrouwen te woord staat, ze ontvangt, en hun ten believe, zijn eigen tijd met hen verbeuzelt, begint de dubbele zonde, dat hij in hen het kwaad aanmoedigt, en er uit zwakheid zelf aan meedoet.

En metterdaad, er is geen beter geneesmiddel dan dat de luiard niemand vinde die met hem loere.

Dan dwingt de verlatenheid hem om weer bezigheid op te zoeken, en het kwaad is gestuit.

Amsterdam, 28 Juni 1895.

In de verstrooiing.

Nog altoos scheelt het veel, dat al de mannen der zuivere Gereformeerde belijdenis op onze erve weer kerkelijk vereenigd zouden zijn.

Van verre staat nog een kleine groep, die in haar gedachten onwillekeurig met den naam van wijlen Ds. Ledeboer verbonden is.

Ook een groep van vrije kerken, die wel voor een goed deel de Gereformeerde belijdenis prijs gaf, maar waaronder toch nog heel wat Gereformeerde broederen zijn.

Dan een groep van „oud-Gereformeerden“, die wel de Belijdenis eeren, maar in hun Belijdenis de artikelen over de kerk geschrapt hebben.

Bij deze kwam nu onlangs het groepje Van Lingen-Wisse, dat gevaar loopt, uit schismatieken drang in het Doopersche te verlopen.

En achter deze allen ligt dan nog een groote menigte, die in het Genootschap gebonden, en onder de Reglementen bekend als „Godeloosse reglementen“, die daarom godeloos zijn, en moeten gemamd worden, omdat ze de leugen naast de waarheid eeren, de Christusverloochening op voet van gelijkheid met de Christusprediking laten bestaan, en de losraking van Gods Woord dullen naast de belijdenis dat dit Woord de waarheid is.

Nu ligt er natuurlijk bij al deze broederen een niet weg te nemen schuld, dat ze hun oogen sluiten voor den eisch van de éénheid der kerk, een deel der waarheid verdonkeren, en of voor elke daad terugdeinzen, of in schismatieke daad heil zoeken.

Die schuld cijferen we allerniast weg. Die schuld is openbaar.

En het blijft plicht en roeping om zonder te hard verwijt, in den drang der liefde, hun altoos weer die schuld voor de conscientie te leggen.

Al wie Gereformeerd is, en nog in het Genootschap leeft, mag daar niet één mit met onderwerping wijlen.

En wie dat toch doet, valt in zonde. Een zonde, die dan eerst acunt is, maar straks *chronisch* wordt. En die, is ze eenmaal chronisch, gevaar loopt in een systeem zich vast te zetten, zoodat ze dan kerkelijk laat doen wat Jesaja met zijn *Wet u vloekte*: „het goede kwand heeten, en het kwand goed.“

Toch mogen we, daarom het oog voor onze eigen schuld ten deze niet sluiten.

In onze kringen is men tegenover die broederen in de verstrooiing te los, te onverschillig, te koud, te onaandoenlijk.

Men zoekt ze niet genoeg, en lokt ze te spaarzaam.

Ook bij eenderlinge geschenken in eigen boezem rekent men te weinig met den fatalen indruk, dien we naar buiten geven, dat men zeggen gaat: „Zie, dat is nu het kerkelijk leven, waartoe men ons oproept.“

Maar bovenal de taak van hun wederbrenging is ons niet genoeg een zake des gebeds.

Niet genoeg een zake des gebeds om Gods eere, om hun redding, en tot onze eigen verkwikking en vertroosting.

„Breng al uw erfvolk weer“, moest ons gestadig roepen tot den Heere onzen God in al onze saamvergaderingen en in onze private gebeden zijn.

Het gebed des rechtvaardigen vernag zoo veel.

Wie niet bidt, neemt het niet diep en niet ernstiglijk.

En ook wie niet bidt en in zijn bidden niet aanhoudt, verwacht het te veel van eigen woord en van den mensch, terwijl het toch eeniglijk verwacht moest worden van dien God Almachtig, in wiens hand de harten als waterbeken zijn.

Gereformeerde prediking.

XV.

Bekend, en nog altoos veel geprezen, is het kort summier van de wijsheid diens ouden mans, die, onder het wegpinken van een traan uit zijn gemoedelijk oog, betuigde: „Ik zou nu heel mijn belijdenis wel op een stuivertje kunnen schrijven.“ Hij gaf nu om dit en om dat niet meer. Allerlei vragen waar hij vroeger met geestdrift over sprak, lieten hem nu koud. En ten slotte had hij niets overgehouden dan een minimaal kort Evangelie, een Evangelie dat zich op het kleinste silvers munstuk graveeren liet, en weinig meer inhield, dan „dat hij in zijn Jezus geboren was.“

Die gemoedelijke grijaard meende het goed; alleen maar, hij drukte zich verkeerd uit. Want ik ben in mijn Jezus geboren“ is niet het Evangelie, noch de openbaring des Heeren, maar enkel een uiting van persoonlijke geloofsverzekering, en die uiting is desnoods nog korter uit te jubelen. De verlorne negerin deed het in dat éne, einde-looze keeren herhaalde woord: „Redeem d“, „Redeem d“, „Redeem d“, of in onze taal: „Verlost“, „verlost“, „verlost.“

Laat u daarom door dat valsche spreken van een „Evangelie op een stuivertje“ niet verschalken.

Zulk een Evangelie was er nooit, en zoo was het Evangelie nooit.

De openbaring van uw God aan zijn menschenkinderen is niet een woord, noch een zin, noch een zinsneet, maar een uiterst rijk, schier alles omvattende, en zich over heel het leven, nu en voor eeuwig, uitstrekende wils- en liefdesopenbaring, en aanzegging van wat komt.

Dat is alzoo volstrekt niet op een stuivertje, ook niet op een rijksdaalder, en zelfs niet op een blank bankbiljet te schrijven.

Die openbaring, dat Evangelie vervult niet minder dan de zes en zestig boeken van heel de Heilige Schriftuur, en wel gaven de Formulieren van eenigheid u zeker uittreksel uit den inhoud der Schriftuur, maar dan toch uiterst summierlijk, buiten historisch verband, uit zijn kader genomen, en meest op één punt: „de redding van de ziel die gezondigd heeft“, saamgetrokken.

Toch heeft dat „stuivertjes-Evangelie“ ook in de prediking, en met name bij de keuze van den vrijen tekst, meer kwaad gedaan dan men denkt.

Niet natuurlijk alsof ooit een enig prediker heel zijn prediking in een uiting van geloofsverzekering deed opgaan. Maar wel in dien zin, dat de inhoud zijner prediking, wel verre van heel Gods openbaring in de Schrift tot inhoud te hebben, uit dien rijken schat hoogstens één enkel snoer van parelen uitkoos, en dan de parelen van dat kleine snoer, nu eens zus en dan eens zo aaneeenge-regen, de een maal naar luid van dezen, en een ander maal naar aanleiding van dien tekst door de vergaderde gemeente bewonderden liet.

Aan zulk een snoer zitten, zoo de parelen groot zijn, gemeenlijk een dertig parelen ge-regen, en zoo een dertig stukken of deelen van de dierbare waarheid bleef ten slotte voor niet weinig predikers heel hun *répertoire*, waar ze altijd weer op terugkwamen. En niet zelden zag men die dertig dan nog weer tot twintig, en die twintig tot nog minder inkrimpen.

Altoos de te wraken theorie van het „stuivertjes-Evangelie“ meer nabij.

Dit hing saam met de verwisseling van den ambtelijken naam.

Toen men nog goed stond, noemde men den voorganger: „Dienaar des Woords“, maar toen het inkrimpen regel werd, liet men dien ouden naam glippen, en werd het: „Evangeliedienaar“, een naam die vooral door de bijvoeging van den *rechtgeaarden Evangeliedienaar* klassiek werd.

Ook sprak men veel van „Herder en Leeraar“, met „Herder“ voorop; iets wat goed ging, zoolang dat „Herder“ in Schriftuurlijken zin verstaan werd, zoodat het weiden en voeden van de kudde met het Woord, in de opvatting van dezen titel bovendien, maar wat veel moest gaan, toen het herderlijk werk in het *huishoudboek* opging, en het denkbeeld de overhand kreeg: Eerst mijn huishoud, dat is de hoedstaak, en dan ja, nog leeraar des Zondags op den kansel.

En gelijke onzwenking kreeg men nu met dat „Evangeliedienaar“.

Ook dit woord werd oorspronkelijk in zuiveren zin genomen, toen men nog ver-stond, dat het Evangelie is begonnen verkondigd te worden in het Paradijs en heel de Schrift doorgaat. Maar natuurlijk, ook die anders zoo schoone naam van *Evangeliedienaar* ging onder in een misleidenden term, toen men bedoelde ging, dat het *Evangelie* alleen het *Nieuwe Testament*, en in dat *Nieuwe Testament* uitsluitend Joh. 3:16, met de stralen uit dit brandpunt, was.

Toen toch ging „Evangeliedienaar“ alleen beteekenen, een „rechtgeaard“ loochenaar van de volle Schriftuur, die het Oude Testament opaf, van geen dieper indringen in Gods mysterien weten wilde, en zich, heel zijn prediking door, bepaalde tot een hoogst oppervlakkig en op valsche gronden rustend Verlossingsgeloof, ingewikkeld in een algemeene, alles van „menschen wil afhankelijke makende, Verzoening.“

Daarom nu is het zoo noodzakelijk de Gereformeerde prediking als „Dienst des Woords“ te verstaan, opdat al zulke misvattingen en dwaalbegrippen, verkeeringen en verkortingen van de waarheid mogen worden tegengegaan, en wij, menschen, wel verre van wijzer te willen zijn dan onze God, die ons heel de Schriftuur gegeven heeft, veel meer dankbaar deze rijke, heerlijke gave uit zijn hand aannemen, en in gehoorszaamheid aan den Koning der kerk, dan ook heel de Schriftuur in en voor zijn kerk prediken.

Grondslag van heel de Schrift is hetgeen ons geopenbaard is in het eerste kapittel van Genesis, en terwijl nu heel de Schrift door telkens weer in Gen. 1 wordt teruggegaan, en altoos weer in dat wonderfeit, dat *God schiep den hemel en de aarde*, wordt teruggegaan, is het een witte raaf, zoo er in een heel jaar, althans eens ergens en voor een enkel maal uit Gen. 1 gepredikt wordt.

Van den Zondvloed, en de stichting van het algemeene Genadeverbond met mensch en vee, onder het teken van den Regen-boog, zoo men, zonder overdrijving, hetzelfde kunnen zeggen.

En leest men zoo achtereenvolgens heel de Schrift door, dan zoo men er verbaasd over staan, wat overgroot deel der Schrift, niet alleen uit Spreuken, Prediker, Job en vele profeten, maar ook uit de historische boeken, bijna geheel buiten beschouwing blijft.

Dit nu heeft de kerk verarmd.

In de dagen der Reformatie leefde men derwils in de historische symboliek der Schrift in, dat zelfs *Sidon* en *Tyrus* gansch gangbare termen waren, om een bepaalde openbaring van het kwaad uit te drukken, juist zoodaats di thans nog bijna alleen met *Sodom* het geval is.

In het algemeen gezongen Geuzenliedekes heette het aangrijpend en geweldig tegen de Antwerpse vroedschap, die de getrouwe getuigen van Jezus op het schavot had ge-bracht:

o, Antwerpen rijk
o, keiserlijke stede,
Nooit u's gelijk
Mocht men schouwen in vrede.
Tyrus heeft nooit bestaan,
T'geen dat gij hebt gedaan
Sidon kwaet en verwoet
En heeft nooit Christenbloed
Ghelijk gij doet,
Ghedroncken.

En dezen rijkdom van historische symboliek gaf God ons in zijn Woord. Er ontrolt zich in dat Woord een historie: die historie is voorbeeld en type van wat zich onder anderen naam gestadig, eeuw na eeuw, herhalen zal. En nu wordt in die historie der Schrift de wortel der zonde blootgelegd en de weg tot heil aangewezen, en de wille Gods getoond, en zijn kracht geopenbaard, opdat alzoo in dat historisch verleden als in een kader, de zake Gods en haar worsteling met de machten uit die diepte, steeds beziel en levendig voor ons zou staan.

Dat geeft warmte en gloed, dat bevolkt uw verbeelding, dat schept een wereld om en voor u, waarin ge u thuis gevoelt, waar de kinderen gemakkelijk aan willen, en waardoor ge elkander terstond verstaat.

Maar natuurlijk zal die warme, rijke wereld hoofd en hart, als we ons zoo mogen nut-drukken, „meubelen“, dan moet die mach-tige historie, en Gods doen in die historie, en de openbaring van wel en wee in die daden Gods, in volle realiteit geloofd, als daden Gods aan de gemeente gepredikt, en haar zoo telkens voor oogen worden gesteld, dat ieder voelen gaat: Dat is de wereld waarin we ons hebben in te weven.

Algetrokken, logische redeneeringen zijn een enkel maal dan wel goed, en ook in het bondig betoog van het gereedener wel te onderscheiden (schuilt ongenueene kracht. Maar toch dat bondig betoog raakt niet en treft geen doel, zoolang het op zich zelf staat, en leeft en werkt eerst, als het zelf *afgetrokken* is, maar voorkomt als het *skelet* van een lichaam omkleed met spieren en zenuwen en aderen, dat men zich voor kan stellen en waar men van al weet.

De Humanisten in de dagen der Reformatie hebben een poging gewaagd, om de geleetterde lieden te doen inleven in de verbeeldingswereld der heidense mythologie, en wie ooit verzen uit dien tijd, en uit den tijd daarna opensloeg, weet hoe daar alles ingekleed is in mythologische namen. Een Helicon, een Pegasus, een Mars en Minerva, een Apollo en Venus, atelgader figuren en voorstellingen genomen uit de Heidense verbeeldingswereld.

Welnu, in dat pogen sprak zich metterdaad een menscheijke behoefte uit.

Zal een levens- en wereldbeschouwing het gemeengoed van een breedten levenskring uit alle standen en rangen der maatschappij worden, zoodat rijk en arm, jong en oud, geleerd en onnoozel er werkelijk inleefte, en er wat aan heeft, dan kunt ge met geen formules en definities klaar komen, maar dan moet ge een historie met personen en namen en gebeurtenissen hebben, die men slechts hoeft te noemen, om heel een verleden, heel een wereld van gedaanten op te roepen, bij oud en jong, bij rijk en arm.

Naar die behoefte nu, heeft God ons zijn heilig Woord gegeven. Daarin hebben we zulk een historische wereld, maar een histo-rische wereld met God zelf handelend als middenpunt.

In die rijk gestoffeerde wereld moet dan ook nu nog oud en jong, rijk en arm inleven, er in gezet en verplaatst worden.

Nu nog verstaat men wie Goliath was, wat de bange naam van Bathsheba beduidt, wat Sodom zeggen wil. Maar die kennis sterft uit. En daartegen moet geijverd worden. Aldus is het Woord.

En er moet dienst des Woords zijn.

Het wer de Gerefor goede hoo met meer B onder o zich in ge die de Afg Dit zeg Wel wet geesten zij beelden, A, B en C verwachting dan dat kenni.

Natuurlij geestdrift is en rustlo in het me eens, zoo blokken uit Schier ni saam te bl Ge stuit erlei ziesw manieren. Erlei beurs tweehed v om zich w weet meer zeer tegen heid bij en Dit alles en niet een Woord, m met dat r rekend, v nisten, die en lang n handelen.

En niet deze schiel toch in ze plaatsen d alleen in groote ste te Amster derde, dat nog met ale (21 tegen 2 dank en lo komst.

Of begri blijkbaar d scientie ga zoo; half kan; en h een zekere in de le terrein ver zaam ma

Gelijk e Amsterdam quastie va zienbaar is. Veel,

af van den dragers die de leiding last zijn.

Staan e hoofd, dan sen en dwi kortom me dan komt.

Is daare wel vrome bedaarheid insicht en ten, dan b speedig op

Ook oef genheden ning van komt de b opzieners, heel in h dubbeltes, maar het g

Daarom steeds mee Ten eers Alles a Terechtv dan eens. Dan uit m Men botst. heid op. niet op.

Neem e rustig en stadium op zekere pau bedaren k

Mits na de zaak. Het ook w pauze, we terugkomt. Het *aan* maar *moft*

„Nog n altoos diu reden, ge ver ge w gaat, en v

Zeg dat zeggen, to of aan de aan de h

En elid *Brueck d* Predik v schelijk v de gemeer

Aldus i Aan het op eenheit Alzoo k

De

In zake van het h den heer